

Sygnatura akt III U 242/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Konin, dnia 30 czerwca 2014 r.

Sąd Okręgowy w Koninie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia – **SO Jadwiga Świącicka**

Protokolant: Starszy sekretarz sądowy Elwira Świecka

po rozpoznaniu w dniu 30 czerwca 2014 r. w Koninie

sprawy J. M.

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P.**

o emeryturę

na skutek odwołania J. M.

od decyzji **Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P.**

z dnia 5 marca 2014r. znak:(...)

I. Zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznaje wnioskodawcy J. M. prawo do emerytury w obniżonym wieku, poczynając od miesiąca

w którym został złożony wniosek tj. od 1 stycznia 2014r.

II. Zasądza od pozwanego na rzecz wnioskodawcy kwotę 60 zł - tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego .

III. Stwierdza odpowiedzialność organu rentowego za nieustalenie istnienia okoliczności niezbędnej do wydania decyzji .

Sygn. akt III U 242/14

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 5 marca 2014 roku, znak: (...)Zakład Ubezpieczeń Społecznych odmówił J. M. prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym wskazując, że na dzień 1 stycznia 1999 roku udowodnił łącznie 24 lata i 2 miesiące okresów składkowych i nieskładkowych wobec wymaganych 25 lat oraz 21 lat i 4 dni okresów pracy w szczególnych warunkach wobec wymaganych 15 lat.

Organ rentowy wskazał, że za pracę w gospodarstwie rolnym rodziców uznał okresy pracy od 6 czerwca 1974 roku do 23 października 1974 roku i od 5 października 1976 roku do 14 grudnia 1976 roku wskazując jednocześnie, że za pracę w gospodarstwie rolnym należy rozumieć pracę wykonywaną przez domownika. Zgodnie natomiast z przepisami ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników domownikiem jest osoba, która m.in. pozostaje z rolnikiem we wspólnym gospodarstwie rolnym lub zamieszkuje na terenie gospodarstwa albo w bliskim sąsiedztwie

oraz stale pracuje w tym gospodarstwie rolnym. Zamieszkiwanie poza gospodarstwem przez znaczną część roku oraz praca dorywcza w gospodarstwie rolnym

w czasie ferii i wakacji nie dają podstaw do uznania takiej osoby za domownika. W związku z tym organ rentowy nie uznał pracy w gospodarstwie rolnym rodziców od 1 lipca 1969 roku do 31 sierpnia 1969 roku, od 1 lipca 1970 roku do 31 sierpnia 1970 roku, od 1 lipca 1971 roku do 31 sierpnia 1971 roku, od 1 lipca 1972 roku do 31 sierpnia 1972 roku oraz od 1 lipca 1973 roku do 31 sierpnia 1973 roku wskazując, że praca w gospodarstwie rolnym nie miała stałego charakteru z uwagi na naukę w znacznej odległości od miejsca położenia gospodarstwa i w okresach tych brak jest podstaw do uznania wnioskodawcy za domownika.

Od decyzji tej odwołanie złożył J. M. i wniósł o zmianę decyzji poprzez przyznanie mu prawa do emerytury od daty złożenia wniosku oraz zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych wskazując w uzasadnieniu, że w spornych okresach pracował on w gospodarstwie rolnym rodziców w wymiarze 8 godzin dziennie wykonując wszystkie prace ręcznie, gdyż wówczas nie rodzice jego nie dysponowali maszynami. Odwołujący podkreślił przy tym, że w okresach tych zameldowany był w tym gospodarstwie, a w okresie od 6 czerwca 1974 roku do 14 grudnia 1976 roku pracował w gospodarstwie cały czas, z wyłączeniem okresu odbywania zasadniczej służby wojskowej. Odwołujący kwestionując stanowisko organu rentowego w zakresie interpretacji przepisów powołanej przez ZUS ustawy przytoczył stosowne judykaty na poparcie swych twierdzeń.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych wniósł o oddalenie odwołania oraz zasądzenie od wnioskodawcy kosztów zastępstwa sądowego wg norm przepisanych podtrzymując argumentację zawartą w zaskarżonej decyzji, że praca doraźna w gospodarstwie rolnym w okresie ferii lub wakacji nie jest pracą w gospodarstwie rolnym w rozumieniu art. 10 ustawy 1 pkt 3 ustawy emerytalnej.

Sąd ustalił i zważył, co następuje:

J. M. urodził się w dniu (...).

W okresie od dnia 1 września 1969 roku do dnia 26 czerwca 1971 roku uczęszczał do (...) Szkoły (...) w P., następnie kontynuował naukę w Technikum Łączności im. M. K.

w P. w okresie od dnia 1 września 1971 roku do dnia 5 czerwca 1974 roku. W okresie nauki J. M. zamieszkiwał w internacie w P., stały meldunek posiadał jednak w miejscowości O., gmina T., tj. w gospodarstwie rolnym swoich rodziców o pow. około 10 ha. Do miejsca stałego zameldowania odwołujący przyjeżdżał także w każde wakacje, tj. od 1 lipca 1969 roku do 31 sierpnia 1969 roku, od 1 lipca 1970 roku do 31 sierpnia 1970 roku, od 1 lipca 1971 roku do 31 sierpnia 1971 roku, od 1 lipca 1972 roku do 31 sierpnia 1972 roku oraz od 1 lipca 1973 roku do 31 sierpnia 1973 roku pracując wówczas w tym gospodarstwie, przez co najmniej 4 godzin dziennie.

Gospodarstwie rodziców odwołującego w ówczesnym okresie nie było zmechanizowane, dlatego też obecność odwołującego była niezbędna,

w szczególności, że w okresie wakacyjnym prowadzone były żniwa, co wiąże się z intensyfikacją prac.

W gospodarstwie tym uprawiano żyto, ziemniaki, seradellę, owies, siano, pszenicę. Ponadto hodowano inwentarz: krowy (3 – 4), koń, trzodę chlewną, kury, kaczki, gęsi.

J. M. pracując w okresach wakacyjnych wykonywał zarówno prace polowe (m.in. przy wiązaniu zbóż, sianokosach, zgrabianiu ściernic), jak

i pracował w obejściu, przy zwierzętach gospodarskich. Ponadto zdarzało się że pracował przy tzw. odrobku u sąsiadów.

Odwołujący przyjeżdżał ponadto w okresie ferii i wówczas także pracował w gospodarstwie rolnym. Dodatkowo zwalniany był ze szkoły

w okresie tzw. wykopków.

Oprócz odwołującego w gospodarstwie rolnym rodziców pracowała dwójka jego rodzeństwo – brat i siostra. Reszta rodzeństwa usamodzielniała się i zamieszkiwała poza domem.

Także po zakończeniu szkoły średniej odwołujący aż do podjęcia pracy zawodowej, tj. do dnia 14 grudnia 1976 roku, z przerwą na odbycie zasadniczej służby wojskowej (od 24 października 1974 roku do 4 października 1976 roku) pracował w gospodarstwie rolnym rodziców.

W dniu 3 czerwca 2013 roku odwołujący wystąpił z wnioskiem o przyznanie prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym wskazując we wniosku, że jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego i wniósł o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym za pośrednictwem Zakładu, dołączając do wniosku świadectwa pracy.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych po przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego ustalił, że odwołujący wykazał 23 lata, 5 miesięcy i 4 dni okresów składkowych i nieskładkowych, w tym 21 lat i 4 dni okresów pracy w warunkach szczególnych.

Dlatego też decyzją z dnia 26 czerwca 2013 roku odmówił odwołującemu prawa do emerytury.

W dniu 8 stycznia 2014 roku odwołujący ponowił wniosek o przyznanie prawa do emerytury wnosząc do doliczenie do stażu pracy okresów pracy w gospodarstwie rolnym rodziców po ukończeniu 16 roku życia.

Po zweryfikowaniu dokumentów, w tym przedłożonych oświadczeń odwołującego oraz świadków: S. K. i S. W. doliczał odwołującemu do stażu pracy jedynie okres pracy w gospodarstwie rolnym od dnia od 6 czerwca 1974 roku do 23 października 1974 roku i od 5 października 1976 roku do 14 grudnia 1976 roku i zaskarżoną decyzją odmówił prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentów znajdujących się w aktach ZUS oraz na podstawie dokumentów zgromadzonych w toku postępowania oraz na podstawie zeznań odwołującego J. M. oraz świadków: W. B., S. K. i S. W..

Zeznania odwołującego oraz świadków Sąd uznał za wiarygodne, albowiem są spójne, logiczne, wzajemnie się uzupełniają, a także korespondują z dokumentami zebranymi w toku postępowania.

Rzeczowy materiał dowodowy nie budził wątpliwości Sądu, nie był też kwestionowany przez strony.

Istotą sporu w przedmiotowej sprawie było rozważanie, czy odwołującemu J. M. przysługuje prawo do wcześniejszej emerytury, a w szczególności ustalenie, czy legitymuje się on wymaganym 25 letnim okresem składkowym i nieskładkowym.

Zgodnie z art. 184 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 159, poz. 1227 j.t.) ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy (1 stycznia 1999 roku) osiągnęli:

1. okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz
2. okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27.

Emerytura, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa (ust. 2).

Przepis art. 27 ustawy wymaga co najmniej 25 letniego okresu składkowego i nieskładkowego w przypadku mężczyzn.

Według art. 32 ust. 1 ustawy ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r., będącym pracownikami, zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przysługuje emerytura w wieku niższym niż określony w art. 27 pkt 1, przy czym za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia (ust. 2 art. 32).

Wiek emerytalny, o którym mowa w ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w ust. 2 i 3 tego przepisu (pracownikom) przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych.

Tym dotychczasowym przepisem jest wspomniane rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43). Zgodnie z § 4 rozporządzenia pracownik wykonujący prace na stanowisku wymienionym w wykazie A, stanowiącym załącznik do rozporządzenia nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn,
- ma wymagany okres zatrudnienia, wynoszący 25 lat dla mężczyzn, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

W myśl przepisu § 2 ust. 1 rozporządzenia okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w tymże rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, obowiązującym na danym stanowisku pracy.

W świetle natomiast przepisu § 4 powołanego rozporządzenia pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- osiągnął wiek emerytalny wynoszący 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn,
- ma wymagany okres zatrudnienia (25 lat w przypadku mężczyzn), w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Decydujące znaczenie w tej kwestii ma stwierdzenie wykonywania obowiązków odpowiadających zakresowi prac wymienionych w wykazie A i B stanowiących załączniki do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 lipca 1999 roku, III RN 25/99, publi. OSNP z 2000 r. nr 12, poz. 453).

W przedmiotowej sprawie bezspornym jest, że odwołujący J. M. wiek emerytalny osiągnął w dniu(...)roku. Nie kwestionowany był także staż pracy w warunkach szczególnych.

Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie było rozstrzygnięcie, czy okresy od 1 lipca 1969 roku do 31 sierpnia 1969 roku, od 1 lipca 1970 roku do 31 sierpnia 1970 roku, od 1 lipca 1971 roku do 31 sierpnia 1971 roku, od 1 lipca 1972 roku do 31 sierpnia 1972 roku oraz od 1 lipca 1973 roku do 31 sierpnia 1973 roku mogą być uznane za okres pracy w

gospodarstwie rolnym, skutkującym uznaniem go za okresy uzupełniające doliczane do łącznego okresu składkowego i nieskładkowego, co w konsekwencji w przypadku odwołującego decyduje o przyznaniu mu prawa do emerytury.

Według bowiem przepisu art. 10 ust. 1 ustawy przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się również następujące okresy, traktując je jak okresy składkowe:

- 1) okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki,
  - 2) przypadające przed dniem 1 lipca 1977 r. okresy prowadzenia gospodarstwa rolnego po ukończeniu 16 roku życia,
  - 3) przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia,
- jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe, ustalone na zasadach określonych w art. 5-7, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu.

Kwestia łączenia pracy w gospodarstwie rolnym z nauką w szkole była wielokrotnie przedmiotem rozważań w orzecznictwie sądowym.

Wykształcił się przy tym pogląd, iż o uwzględnieniu przy ustalaniu prawa do świadczeń emerytalno – rentowych okresów pracy w gospodarstwie rolnym przed dniem 1 stycznia 1983 roku przesądza wystąpienie dwóch okoliczności: po pierwsze – wykonywanie czynności rolniczych powinno odbywać się zgodnie z warunkami określonymi w definicji legalnej „domownika” z art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2008 r. Nr 50, poz. 291 ze zm.) i po drugie – czynności te muszą być wykonywane w wymiarze nie niższym niż połowa ustawowego czasu pracy, tj. minimum 4 godziny dziennie (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 1997 roku, II UKN 96/96, OSNAPiUS 1997, nr 23, poz. 473).

Jednocześnie w judykaturze przyjmuje się, że przy ustaleniu prawa do emerytury uwzględnia się okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia, świadczonej przed dniem 1 stycznia 1983 r. w wymiarze przekraczającym połowę pełnego wymiaru czasu pracy, także w czasie wakacji szkolnych (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2000 roku, I UKN 155/00, publ. LEX nr 1378617).

Sąd Najwyższy w wyrokach z dnia 27 czerwca 2000 r., II UKN 612/99 (OSNAPiUS 2002, nr 1, poz. 21), oraz z dnia 3 lipca 2001 r., II UKN 466/00 (OSNPUSiSP 2003, nr 7, poz. 186), wskazał bowiem, iż stała praca w gospodarstwie rolnym nie polega na codziennym wykonywaniu czynności rolniczych, co ze względu na rozmiar gospodarstwa lub rodzaj produkcji rolnej może nie być w pewnych okresach konieczne, lecz polega na gotowości do wykonania pracy rolniczej, jeżeli sytuacja tego wymaga. Warunkom tym zazwyczaj nie odpowiada pomoc w pracach rolniczych osób uczących się w szkołach położonych w innej miejscowości niż gospodarstwo rolne, choć mieszkają w tym gospodarstwie lub w jego pobliżu. Nie wykonują one bowiem stałej pracy w gospodarstwie, gdyż stałym ich zajęciem jest nauka w szkole. Mogą jedynie świadczyć pomoc przy pracach rolniczych w czasie wolnym od zajęć szkolnych.

Transponując przytoczone powyżej rozważania na grunt przedmiotowej sprawy stwierdzić trzeba, że sporne okresy pracy od 1 lipca 1969 roku do 31 sierpnia 1969 roku, od 1 lipca 1970 roku do 31 sierpnia 1970 roku, od 1 lipca 1971 roku do 31 sierpnia 1971 roku, od 1 lipca 1972 roku do 31 sierpnia 1972 roku oraz od 1 lipca 1973 roku do 31 sierpnia 1973 roku mogą zostać doliczone do okresu zatrudnienia wymaganego przy przyznaniu prawa do emerytury.

Przeprowadzone postępowanie dowodowe wykazało bowiem, że w okresach tych J. M. będąc zameldowanym w gospodarstwie rolnym rodziców (a więc posiadając status domownika) przyjeżdżał na każde wakacje do domu i stale pracował w tym gospodarstwie, w wymiarze przekraczającym 4 godziny dziennie.

Z osobowego materiału dowodowego wynika bowiem niezbicie, że gospodarstwo rolne rodziców nie było wówczas zmechanizowane, stąd jego pomoc była pożądana, tym bardziej, iż właśnie w okresie wakacji następuje wzmożenie prac gospodarskich.

Przesłuchiwani w sprawie świadkowie potwierdzili, że J. M. wykonywał zarówno prace polowe, jak i pracował w obejściu, w tym przy zwierzętach gospodarskich, ponadto pracował na tzw. odrobku.

Z akt sprawy wynika także, że odwołujący do domu wracał na każde ferie i wówczas także pracował w gospodarstwie rolnym, ponadto przyjeżdżał na tzw. wykopki.

Konkludując stwierdzić raz jeszcze trzeba, że okresy pracy odwołującego w gospodarstwie rolnym rodziców w czasie wakacji należy doliczyć do okresu zatrudnienia wymaganego przy przyznaniu prawa do emerytury.

Po doliczeniu powyższych okresów pracy w gospodarstwie rolnym w łącznym wymiarze 10 miesięcy i 10 dni do okresu składkowego i nieskładkowego uznanego przez pozwany organ rentowy okres ten na dzień 1 stycznia 1999 roku wynosi 25 lat i 10 dni, a zatem dłuższy jest od wymaganego okresu 25 lat.

Odwołujący J. M. spełnia zatem wszystkie przesłanki do przyznania emerytury w obniżonym wieku emerytalnym.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał wnioskodawcy J. M. prawo do emerytury w obniżonym wieku, poczynając do miesiąca, w którym złożono wniosek, tj. od 1 stycznia 2014 roku (punkt I wyroku).

O kosztach zastępstwa procesowego Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. w zw. z § 2 ust. 2, § 6 i 11 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U.2013.490 j.t.) – punkt II wyroku.